

OPETTAJANKOULUTUS 2050

Suomalaisen opettajankoulutuksen visio

Kansallinen Opettajankoulutusfoorumi

HELSINGIN YLIOPISTO

Tiivistelmä

Opettajankoulutuksen visio ”Opettajankoulutus 2050” ohjaa opettajien peruskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen tutkimuspohjaista kehittämistä. Vision tavoitteena on, että opettajankoulutus ja sen sidosryhmät toimivat tavoitteellisesti yhteistyössä niin, että Suomessa on tulevaisuudessa maailman paras, kestävä, oppimista ja hyvinvointia tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti elämän eri vaiheissa tukeva koulutusjärjestelmä. Vision arvolähtökohdat ja periaatteet toteutuvat konkreettisesti viettäessä opettajankoulutuksen kehittämisen painopisteitä käytännön toimintaan. Vision tavoitteena on, että opettajille rakentuu tutkimusperustaisen opettajankoulutuksen aikana vahva asiantuntijuus ja ammatillinen toimijuus opettajan työhön.

Suosituks

- Opettajankoulutuksesta vastaavat korkeakoulut kehittävät opettajankoulutuksia tutkimusperustaisesti ja systemaattisesti opettajankoulutuksen vision suunnassa.
- Korkeakoulut ja sidosryhmät huolehtivat jatkuvan yhteisen kehittämisen keinoin, että vision mukaisen opettajankoulutuksen toteuttaminen on käytännössä mahdollista.
- Jatkuvan oppimisen koulutustarjontaa, mentoimintia ja tukea kehitetään peruskoulutuksen jatkumona, tutkimusperustaisesti ja erilaiset kehittämistarpeet huomioiden
- Yhteiskehittämistä tehdään paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten vastuu- ja yhteistyötoimien kanssa

Opettajankoulutuksen tavoite ja tehtävä

Institutionaalisen kasvatuksen ja koulutuksen tehtävänä on rakentaa hyvän ja kestävä elämän edellytyksiä, kasvattaa demokraattiseen ja vastuulliseen kansalaisuuteen Suomessa ja rajojemme ulkopuolella sekä tukea läpi koko elämän jatkuvaa inhimillistä kasvua, kehitystä ja sivistystä. Tämän perustehtävän toteuttaminen yhä vaikeammin ennustettavassa maailmassa edellyttää kaikilta opettajilta alasta ja koulutusasteesta riippumatta vahvaa asiantuntijuutta ja ammatillista toimijuutta – taitoa, kykyä ja halua oppia itsenäisesti ja yhdessä muiden kanssa läpi työuran. Tämä luo perustan kaikkien lasten, nuorten ja aikuisten oppimisen tukemiselle, oman työn ja kasvatusta ja koulutusinstituutioiden kehittämiseksi, demokraattisen ja inklusiivisen yhteiskunnan rakentamiselle sekä kestäväälle ja pitkäjänteiselle uudistamiselle.

Suomalaisen opettajankoulutuksen ydintä on sellaisten opettajien kouluttaminen, joilla on vahva ammatillinen toimijuus ja asiantuntijuus. Se mahdollistaa ratkaisujen rakentamisen osin ennustamattomiin tulevaisuuden haasteisiin ja toisaalta toivotun kaltaisen tulevaisuuden aktiivisen rakentamisen koulun avulla ja sen arjessa. Institutionaalinen kasvatusta, koulu ja opettajat ovat yhteiskuntamme merkittävien tulevaisuuden rakentamisen voimavara.

Vahva ammatillinen toimijuus ja asiantuntijuus ovat opettajankoulutuksen ytimessä.

Tilannekuva ja ajankohtaiset haasteet

Elämme vaikean ennustettavuuden ja globaalien monimutkaisten muutosten maailmassa. Osa muutosten koulutusjärjestelmälle tuomista haasteista ja mahdollisuuksista, kuten yhteiskunnan moninaistumiseen, väestökehitykseen ja polarisaatioon liittyvät kysymykset, on jo tiedossa, mutta ratkaisut, samoin kuin keinot niiden tarjoamien mahdollisuuksien täysmääräiseen hyödyntämiseen, ovat puutteellisia. Digitalisoituminen, teknologiat ja tekoälyn nopea kehitys muuttavat toimintaympäristöä jatkuvasti tarjoten sekä haasteita että mahdollisia koulutuksellisia ratkaisuja. Myös maailman ekologinen tila aiheuttaa suurta huolta. Toisaalta vihreiden innovaatioiden kehittäminen tarjoaa mahdollisuuden kestäväan kasvuun ja kehitykseen, myös taloudellisesti. Samanaikaisesti muutokset Euroopan ja koko maailman turvallisuustilanteessa ovat olleet radikaaleja. Nämä monet perustavanlaatuiset kehityskulut ja muutokset vaikuttavat suomalaiseen kasvatusta ja koulutusjärjestelmään, joka toisaalta on tulevaisuuden rakentajana avain ratkaisujen luomisessa näihin ongelmiin. Koulun ja oppilaitosten rooli on keskeinen esimerkiksi pyrittäessä löytämään kestäviä, ihmisen käyttäytymisen muutokseen ja innovaatioihin perustuvia ratkaisuja ilmaston lämpenemiseen tai lajikatsoon.

Tunnistettujen ratkaisemattomien ongelmien lisäksi tulevaisuus tuo joukon mahdollisuuksia ja haasteita,

joita emme vielä ole tunnistaneeet saatikka ratkaisseet. Myös näiden kysymysten äärellä kasvatusta ja koulutusinstituutiot ja opettajat ovat keskeisessä roolissa suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuden rakentajina. Ratkaisujen löytäminen jo tunnistettuihin ja vielä tunnistamattomiin haasteisiin edellyttää opettajilta ammatillista toimijuutta, kykyä oppia ja kykyä luoda uutta. Toivon, ymmärrettävyyden, merkityksellisyyden ja tulevaisuuden näkymien rakentaminen on uusissa tilanteissa ratkaisevan tärkeitä. Opettajankoulutuksella on ratkaiseva rooli siinä, mitä ja miten opettajat oppivat ja millä tavoin he kykenevät toimimaan tehtävässään uusissa tilanteissa ja haasteissa.

Opettajankoulutuksen tutkimusperustainen kehittäminen

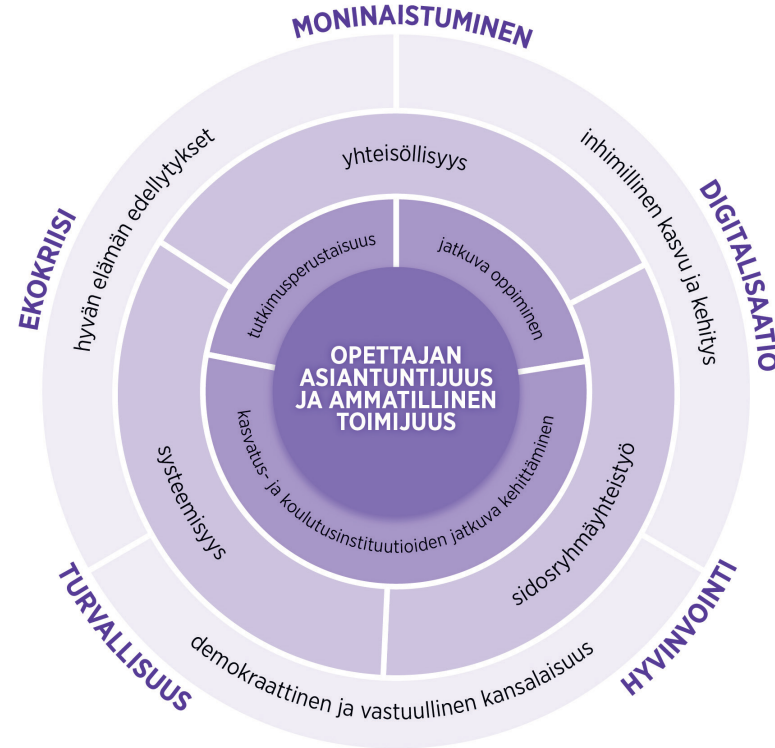
Kansallisen Opettajankoulutusfoorumin tehtävänä on uudistaa suomalaista tutkimusperustaista opettajankoulutusta entistä vahvemmaksi ja vaikuttavammaksi. Opettajankoulutuksen visio ”Opettajankoulutus 2050” ohjaa opettajien peruskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen kehittämistä. Vision laatimista on ohjannut [kansallinen opettajankoulutuksen kehittämisohjelma 2022–2026](#) ja [LUMA\(TE\) -strategia 2030](#). Vision tavoitteena on, että opettajankoulutus ja sen sidosryhmät toimivat tavoitteellisesti yhteistyössä niin, että Suomessa on tulevaisuudessa maailman paras, kestävä, oppimista ja hyvinvointia tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti elämän eri vaiheissa tukeva koulutusjärjestelmä. Vision arvo- ja lähtökohdat ja periaatteet toteutuvat konkreettisesti vietäessä opettajankoulutuksen kehittämisen painopisteitä käytännön toimintaan.

Opettajankoulutuksen visiossa on sitouduttu vahvasti tutkimusperustaiseen opettajankoulutukseen. Suomalainen opettajankoulutus on tutkimusperustaista, ja sen kehittäminen toteutetaan tutkimusperustaisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että opettajankoulutuksen opetussuunnitelmat, sisällöt ja opetusmenetelmät perustuvat tutkittuun tietoon, opettajaopiskelijat oppivat tutkivan työotteen, tutkimusmenetelmien ja tutkimuksen tekemisen oppiminen ovat osa opettajankoulutusta sekä sitä että kehittämistoimenpiteet ovat tutkimuksen informoimaa ja niiden vaikuttavuutta tutkitaan.

Tavoitteena on rakentaa ja kehittää edelleen opettajankoulutusta, jossa

- opettajille rakentuu vahva ammatillinen toimijuus ja asiantuntijuus
- opettajat oppivat opettajan käytännön työn kanalta keskeistä osaamista
- opettajat oppivat yksin ja yhdessä toisten kanssa koko uran ajan.

Opettajan työ on vaativaa ja vastuullista akateemista, käytännöllistä ja eettistä asiantuntijatyötä. Se edellyttää valmiutta työskennellä muuttuvissa monimutkaisissa ja -muotoisissa vuorovaikutustilanteissa pitkäjänteisesti, joustavasti ja suunnitelmallisesti. Opettajat ovat avainasemassa lasten, nuorten ja aikuisten kasvun ja oppimisen tukemisessa ja kasvatus- ja koulutusinstituutioiden kokonaisvaltaisessa kehittämisessä. Parhaimmillaan opettajaopiskelijoille rakentuu opettajien peruskoulutuksessa vahva perusta vaativan asiantuntijatyön tekemiselle. .

Kuvio: Opettajankoulutuksen tavoitteet, toimintatavat ja kontekstitekijät Opettajankoulutus 2050 -visiossa

Tavoitteena on, että opettajien peruskoulutus ja jatkuva oppiminen muodostavat jatkumon, joka tukee opettajien oppimista ja kehittymistä uran kaikissa vaiheissa.

Opettajankoulutuksesta vastaavat korkeakoulut kehittävät opettajankoulutuksia tutkimusperustaisesti ja systeemisesti opettajankoulutuksen vision suunnassa. Korkeakoulut ja sidosryhmät huolehtivat jatkuvan yhteisen kehittämisen keinoin, että

vision mukaisen opettajankoulutuksen toteuttaminen on käytännössä mahdollista. **Jatkuvan oppimisen koulutustarjontaa, mentorointia ja tukea kehitetään peruskoulutuksen jatkumona, tutkimusperustaisesti ja erilaiset kehittämistarpeet huomioiden.** Yhteis kehittämistä tehdään paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten vastuu- ja yhteistyötahojen kanssa. Tämä vahvistaa osaltaan opettajan työn vetovoimaa.

Opettajankoulutuksen kehittämisen painopisteet

I) Ennakoinnilla ja valinnoilla veto- ja pitovoimaa

Korkeakoulut ennakoivat opettajatarpeita. Korkeakoulut käyttävät tietoa eri opettajaryhmistä ja opettajien osaamisesta tulevaisuuden muuttuvien opettajatarpeiden ennakointiin. Kansallisesti kattavan, ajantasaisen ja laaja-alaisen määrällisen ja laadullisen ennakointitiedon saatavuutta kehitetään korkeakoulujen ja sidosryhmien yhteistyönä. Ennakointitiedon hyödyntämisen rakenteellinen kehittäminen vahvistaa opettajankoulutuksen tietoperustaista kehittämistä ja laadunvarmistusta. Tämä mahdollistaa varautumisen kansallisiin ja alueellisiin sekä globaaleihinkin muutoksiin työelämässä ja suomalaisessa yhteiskunnassa.

Korkeakoulut vahvistavat opettajankoulutuksen vetovoimaisuutta. Korkeakoulut nostavat esille opettajankoulutuksen merkityksellisyyttä ja opetus- ja kasvatustieteiden ammattilaisten keskeisyyttä kaikkien oppijoiden kasvuun ja kehittymiselle. Opettajien tekemän työn tärkeyttä korostetaan, sillä arvostus heijastuu opettajankoulutukseen hakeutumiseen. Vetovoiman vahvistaminen kaikissa opettajankoulutuksissa on tärkeää. Erityisesti varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen, LUMA(-TE)-aineenopettajankoulutuksen, ammatillisen tekniikan alan opettajankoulutuksen ja ruotsinkielisen opettajankoulutuksen vetovoimaisuutta on syytä vahvistaa. Opettajankoulutuksen sidosryhmät ja media vaikuttavat merkittävästi opettajankoulutuksen vetovoimaisuuteen. Opettajan ammatin positiiv-

Korkeakoulut kehittävät opettajankoulutuksia tutkimusperustaisesti.

vista näkyvyyttä mediassa vahvistetaan opetuksen järjestäjien ja oppilaitosten toimesta.

Opettajankoulutuksen opiskelijavalinnat perustuvat tutkimukseen. Valintojen tutkimusperustaisuus merkitsee sitä, että opiskelijavalintakriteerit ja valintamenetelmät ovat tutkimukseen perustuvia. Tämä tarkoittaa muun muassa sitä, että opiskelijavalintakriteerit ennustavat opettajaopintojen päätökseen saattamista ja opettajan työhön sitoutumista. Opettajankoulutusten tutkimusperustaisten ja yhteisten opiskelijavalintojen myötä opettajankoulutukseen voidaan valita soveltuvat, motivoituneet ja jatkuvaan oppimiseen sitoutuneet opiskelijat. Korkeakoulujen yhteistyötä opettajankoulutuksen valintojen kehittämisessä vahvistetaan yliopistojen eri koulutusten välillä sekä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen välillä.

Opettajat sitoutuvat opetus- ja kasvatustyöhön. Tutkimusperustaisessa opettajankoulutuksessa tuetaan opettajaopiskelijoiden ammatillisen toimijuuden ja asiantuntijuuden rakentumista sekä opettajan työhön siirtymistä monipuolisilla pedagogisilla käytännöillä. Uran alkuvaiheessa olevien opettajien tukea ja mentorointia kehitetään kansallisesti ja paikallisesti sidosryhmien yhteistyönä. Opettajien työhyvinvoinnista huolehditaan monipuolisilla keinoin. Opettajien jatkuvan oppimisen ja ammatillisen kehittymisen mahdollisuudet taataan kansallisesti ja

paikallisesti. Opetuksen ja varhaiskasvatuspalvelujen järjestäjät tukevat opettajan työhön sitoutumista työolojen, palkkauksen sekä jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien ja työhyvinvoinnin kehittämisellä. Lisäksi toimiva moniammatillinen yhteistyö – sidosryhmät ja kumppanuudet – vahvistaa opetus- ja kasvatustieteiden pitovoimaa.

II) Opettajien osaamisen jatkuva kehittyminen

Opettajien osaaminen ja sen kehittymisen tukeminen on tutkimusperustaista. Opettajan osaaminen ja sen kehittymisen tukeminen opettajien peruskoulutuksessa ja jatkuvan oppimisen eri ympäristöissä perustuvat tutkittuun tietoon. Opettajan osaamisen kolme keskeistä visiossa määriteltyä fokusta soveltuvat kaikkien opettajankoulutusten sisällöiksi tieteen- tai ammattialasta riippumatta.

Opettajan osaamisen keskiössä ovat oppimis- ja opetusosaaminen, vuorovaikutusosaaminen ja kehittämisosaaminen.

Opettajan asiantuntijuuden keskiössä on laaja-alainen ja monipuolinen **oppimis- ja opetusosaaminen**. Opettaja osaa ohjata oppimisprosesseja yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla. Opettaja osaa valita, tunnistaa, eriyttää, arvioida ja kehittää opetusmenetelmiä ja opetuksen ydinsisältöjä tieteenala, ammattiala ja oppijoiden moninaisuus huomioiden sekä tukea oppijoita oppimisen taitojen oppimisessa. Oppiminen on myös opettajan oman jatkuvan ammatillisen kehittymisen ja opetuksen kehittämisen ydinprosessi. Keskeinen osa opettajan osaamista on taito oppia itse ja yhdessä muiden kanssa ja rakentaa mielekkäitä oppimisympäristöjä itselle ja muille.

Opettajan työ on vaativaa, monipuolista **vuorovaikutusosaamista** edellyttävää työtä. Vuorovaikutus on keskeinen oppimisen säätelyn, tunteiden säätelyn ja niiden tukemisen keino. Pedagoginen vuorovaikutus moninaisissa kasvokkaisissa ja digitaalisissa ympäristöissä on opettajan työn ydintä. Opettajan työ edellyttää vuorovaikutusta eri toimijoiden, moniammatillisten asiantuntijoiden ja sidosryhmien kanssa. Näistä keskeisimpiä ovat oppijat, kollegat, kasvatus- ja koulutusinstituution johto, huoltajat ja työelämän toimijat. Opettajan työ edellyttää valmiutta olla vuorovaikutuksessa taitavasti ja säädellä yksilön, ryhmän, yhteisön, koulutusinstituution sekä työelämän ja yhteiskuntatason vuorovaikutusprosesseja.

Monipuolista **kehittämisaosaamista** omaava opettaja osaa kehittää omaa ammatillista osaamistaan systemaattisesti läpi työuran ja osallistuu oppilaitoksen tai koulun pedagogiseen kehittämiseen tutkittua tietoa hyödyntäen. Opettajan työn arki muodostaa ensisijaisen opettajan ammatillisen kehittymisen ja kehittämisen ympäristön. Kehittämisen lähtökohtana on tutkiva työote. Kehittämistä tehdään yhdessä muiden ammatillisen yhteisön jäsenten, oppijoiden ja keskeisten sidosryhmien kanssa. Opettajan kehittämisosaamisessa painottuvat systeeminen ymmärrys kehittämisen prosessista ja kehittämisen pedagoginen johtaminen.

III) Opettajankoulutus vahvaksi verkostoilla ja yhteistyöllä

Opettajankoulutuksen yhteistyö ja verkostot ovat vahvoja. Yhteistyötä ja verkostoja opettajankoulutuksen tutkimuksessa, opetuksessa, pedagogiikassa ja kehittämisessä vahvistetaan tarkoituksenmukai-

sesti korkeakoulujen sisällä, korkeakoulujen välillä sekä kansainvälisesti sidosryhmät huomioiden. Verkostoissa tehtävä yhteistyö tukee ja edistää tutkimukseen perustuvaa kokeilu- ja kehittämis-toimintaa opettajankoulutuksen vahvistamiseksi ja opettajien sekä opettajankouluttajien oppimisen ja ammatillisen toimijuuden tukemiseksi. Toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia pyritään ennakoidaan ja niihin rakennetaan kestäviä ratkaisuja yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa. Tutkimusperustaisuus ja yhteistyöverkostot, yhdistettynä erilaisiin teknologisiin ratkaisuihin, mahdollistavat alaan liittyvän tiedon ja asiantuntijuuden saattamisen kaikkien ulottuville.

Opettajien jatkuvaa oppimista tuetaan yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ja täydennyskoulutuksen kautta. Opettajien uraikaista oppimista kehitetään ja tuetaan systemaattisesti erilaisten mallien, kokeilujen ja teknologisten ratkaisujen avulla. Keskeistä on työssä olevien opettajien osaamisen ylläpitäminen ja jatkuva kehittäminen tutkimusperustaisesti verkostojen ja sidosryhmäyhteistyön avulla. Ajantasainen opettamiseen, oppimiseen ja oppimisympäristöihin liittyvä tutkimustieto tuodaan jäsennettävässä ja käyttökelpoisessa muodossa opettajille.

IV) Osaavalla johtamisella oppivaksi ja kehittyväksi yhteisöksi

Pedagoginen johtamisaosaaminen on osa opettajan osaamista. Pedagoginen johtaminen kasvatus- ja koulutusinstituutioissa on luonteeltaan moniulotteista ja kompleksista, ja sitä ohjaavat monet säädökset. Opettajan työn pedagogisia ydinprosesseja ovat mm. opetussuunnitelmatyö,

Yhteistyötä tehdään paikallisten, kansallisten ja kansainvälisten tahojen kanssa.

yhteisopettajuus, organisaation osaamisen johtaminen ja laatutyö. Jaettu asiantuntijuus ja sen kehittäminen ovat näiden keskiössä. Jaettu johtajuus toteutuu tutkivassa ja kehittävässä työtavassa, ja sen variaatiossa toteutuu eritasoisten ja erilaisten asiantuntijoiden tiimien johtaminen. Vastuullisuus ja eettisyys ovat pedagogisen johtamisen olennaisia elementtejä. Pedagoginen johtaminen toteutuu jokaisen opettajan työssä sekä systemaattisesti kasvatus- ja koulutusorganisaatioiden eri tasoilla. Kyse on pedagogiikan johtamisesta, pedagogisesti johtamisesta sekä kasvatus- ja koulutusinstituution johtamisesta.

Pedagogisen johtamisen ja johtajien tuki on vahvaa. Pedagogista johtamista ja johtajia tuetaan monipuolisesti johtamisen monien roolien näkökulmasta. Johtamisopintoja kehitetään korkeakouluissa tutkimusperustaisesti. Tämä mahdollistaa kasvatus- ja koulutusorganisaatioiden perustehtävän toteutumisen ja opettajien sekä pedagogisten johtajien toimintaedellytysten, jatkuvan oppimisen, osaamisen ja hyvinvoinnin työssään. Tuen rakentamisessa on keskeistä, että jaetusta johtamisesta vallitsee kasvatus- ja koulutusinstituutiossa yhteinen näkemys.

Yhteistyössä opettajankoulutuksesta vastaavat korkeakoulut

Aalto-yliopisto
Aalto-universitetet
Aalto University

Haaga-Helia

HAMK

Hämeen ammatti-
korkeakoulu

HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

jamk

Jyväskylän
ammattikorkeakoulu

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

OAMK

OULUN AMMATTIKORKEAKOULU

TAIDE-
YLIOPISTO

OULUN
YLIOPISTO

Tampereen yliopisto
Tampereen ammattikorkeakoulu

TURUN
YLIOPISTO

Åbo Akademi

Yhteistyössä opettajankoulutuksen sidosryhmät

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Harjoittelukoulujen
rehtorit HARRE ry

Yhteystiedot

Auli Toom

professori, Opettajankoulutusfoorumin
puheenjohtaja
auli.toom@helsinki.fi

Katri Kleemola

KT, Opettajankoulutusfoorumin akateeminen
koordinaattori
katri.kleemola@helsinki.fi

Tiina Lindfors

Opettajankoulutusfoorumin akateeminen
koordinaattori
tiina.lindfors@helsinki.fi